

Sanja Gongeta⁸⁰

REFORME PRAVA DRUŠTAVA – „RACE TO THE TOP“ ILI „RACE TO THE BOTTOM“ U REGULATIVNOM NATJECANJU

Pregledni rad
<https://doi.org/10.59014/AIOJ3782>

Sažetak

Adekvatan i suvremen zakonodavni okvir kojim se olakšavaju uvjeti za osnivanje poslovnih subjekata te osigurava sloboda poslovnog nastana ključan je element za povećanje konkurentnosti među državama. Proteklo desetljeće brojne države realizirale su reformu nacionalnih zakona o trgovačkim društvima te se time pomicala na svjetskoj ljestvici konkurentnosti. Digitalna revolucija dodatno je utjecala na te zakonodavne reformske procese. Znatno su se pojednostavili procesi osnivanja poslovnih subjekata smanjenjem administrativnih zahtjeva te njihovom online prijavom. U radu se analiziraju pojam i teorije regulativnog natjecanja te njegov utjecaj na konkurentnost država s obzirom na posljednje izmjene zakonodavnog okvira iz područja prava društava. Analizom kretanja država na svjetskoj ljestvici konkurentnosti, a nakon izvršenih reformi daje se odgovor na pitanje u kojoj mjeri i kako reforme prava društava utječu na konkurentnost države, odnosno je li takva vrsta regulativnog natjecanja „race to the top“ ili „race to the bottom“ na globalnoj razini.

Ključne riječi: digitalizacija; konkurentnost; reforme prava društava; regulativno natjecanje;

Uvodno

Gospodarske aktivnosti i zakonodavni okvir kojim se stvaraju temelji za njihovo obavljanje nemoguće je promatrati odvojeno. Osnivanje poduzeća, financiranje i potpora, pravo intelektualnog vlasništva i tržišnog natjecanja, društveno odgovorno poslovanje, pravila o ugovorima te zapošljavanje samo su dio pravnog okvira, koji s pravom trgovačkih društava u

---

80 Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru, Vukovar, sanja.gongeta@vevu.hr

konačnici čini potpuni mozaik pravnog okvira za pokretanje i obavljanje gospodarskih djelatnosti.

Osnovni cilj svakog zakonodavca u području prava društava je osigurati adekvatne uvjete za osnivanje i djelovanje gospodarskih subjekata u nacionalnim okvirima te tako potaknuti poduzetnike na djelovanje i povećati konkurentnost ne samo na europskoj, nego i na globalnoj razini.

Pravo trgovačkih društava je grana prava koja proučava društva kao privatnopravne zajednice osoba udružene temeljem pravnog posla radi postizanja nekog zajedničkog cilja. (Barbić, 2008) Za obavljanje gospodarske aktivnosti poduzetnici mogu birati između jednog od pravnih oblika predviđenog nacionalnim ili europskim zakonodavnim okvirom. (Musić i Gongeta, 2022; Ringe, 2007; Gorriz, 2019) Temeljne karakteristike svakog od trgovačkih društava svrstavaju ih u kategoriju društva osoba ili društva kapitala. Osim minimalnog broja osoba potrebnih za osnivanje gospodarskog subjekta, zakonom određenog temeljnog kapitala, ovlaštenosti za vođenje poslova i zastupanje društva, ključan element pri odabiru oblika pravne osobe kojom će se ostvarivati željeni gospodarski cilj i stjecati dobit je odgovornost za obveze društva. Zakonske odredbe o (ne)odgovornosti članova društva za obveze društva najčešći je razlog zbog kojega su društva kapitala najbrojniji oblik registriranih trgovačkih društava na tržištu. Također, fleksibilni uvjeti za pokretanje poslovanja, odnosno brza i jednostavna procedura pri osnivanju te minimalni financijski troškovi vrlo često su odlučan element zbog kojega poduzetnici odabiru određeno mjesto za sjedište trgovačkog društva.

Neujednačena nacionalna zakonska rješenja nerijetko dovode do pravne nesigurnosti i negativno utječu na prekogranično poslovanje te mogu uzrokovati nepravedno tržišno natjecanje među gospodarstvenicima. Upravo to su razlozi koje strani ulagači navode kao ključne zbog kojih ne žele poslovati na određenom području.

Suvremen pravni okvir ključan je element za razvoj u svim poslovnim segmentima, a trend globalizacije i digitalna revolucija dodatno su utjecali na ubrzano donošenje inovativnih zakonodavnih rješenja.

Kao suvremeni izazovi za zakonodavce sve se češće prepoznaje „postojanje dva različita socioekonomska i upravljačka modela koji prevladavaju u državama (posebno članicama Europske unije), razliku pravnog okvira

za pravo društava i financijska tržišta kao ključnih za usklađivanje ciljeva gospodarske politike te regulatorno natjecanje.“ (Tsagas, 2020)

Upravo je regulativna konkurentnost, odnosno reforme prava društava koje se provode u tu svrhu, predmet istraživanja ovog rada.

Nakon uvodnih razmatranja u radu se definira regulativno natjecanje i objašnjava stajalište pravnih teoretičara o njegovoj opravdanosti i utjecaju na pravne standarde. Također, u radu se detaljno analizira poredak država na svjetskoj ljestvici konkurentnosti nastao uslijed reformi u području prava društava.

Zaključno se iznose prijedlozi za buduća istraživanja kojima su temelj utjecaj digitalizacije na suvremene zakonodavne okvire te njezin utjecaj na konkurentnost država.

Regulativno natjecanje i „race to the top“ ili „race to the bottom“ teorije

Regulativno natjecanje (engl. *regulatory competition*) jedno je od oblika kojim nacionalni zakonodavci žele istaknuti svoje prednosti u odnosu na druge. Premda su nam iz svakodnevnog života puno poznatiji pojmovi sportsko natjecanje, natjecanje u znanosti ili na primjer natjecanje u vojnoj opremljenosti država, regulativno natjecanje iznimno je važan element poduzetničke prepoznatljivosti i gospodarske uloge na globalnoj razini tržišne konkurentnosti pojedine države. Jako nacionalno gospodarstvo te mogućnost praćenja suvremenih tržišnih kretanja i sudjelovanja u međunarodnoj trgovini oduvijek su bili izazov zakonodavcima za stvaranje inovativnih pravnih rješenja i izravno utjecanje na stupanj konkurentnosti u širem poslovnom kontekstu. Kako je uvodno istaknuto, suvremen pravni okvir ključan je element za razvoj u svim poslovnim segmentima, a trend globalizacije i digitalna revolucija dodatno su utjecali na ubrzano donošenje inovativnih zakonodavnih rješenja.

Prema Sachdeva (2010, 137,138) prve naznake regulativnog natjecanja zabilježene su u Sjedinjenim Američkim Državama od sredine sedamdesetih godina prošlog stoljeća gdje su države pojednostavljenim načinom osnivanja trgovačkog društva utjecale na do tada postavljene pravne standarde. Kao što brojna prethodna istraživanja potvrđuju „poduzetnici se

pri započinjanju svoje gospodarske aktivnosti za sjedište svog poslovnog subjekta najčešće odlučuju za ona mjesta gdje je procedura osnivanja trgovačkog društva jednostavna, brza i s minimalnim troškovima.“ (Micheler, 2000; Becht, 2008; Hornuf, 2010, 20) Slijedom navedenoga, nacionalni zakonodavci željeli su svoj pravni okvir učiniti što privlačnijim poduzetnicima te su novi, pojednostavljeni administrativni zahtjevi i vrlo često sniženi financijski troškovi potrebni za osnivanje trgovačkog društva doveli do razlika u pravnim standardima pojedinih država.

Upravo takvo namjerno stvaranje pravnih različitosti u uređenju istoga područja uzrokovano željom zakonodavca za stvaranjem određene prednosti i stvaranjem konkretne koristi za svoje nacionalno gospodarstvo možemo smatrati regulativnim natjecanjem. Međutim, možda je najjednostavnije regulativno natjecanje definirati kao „natjecanje među državama u okviru zakonodavnih ovlasti radi privlačenja novih ulaganja i proizvodnje pružajući potencijalnim poslovnim subjektima bolje definiran pravni oblik za obavljanje njihove djelatnosti.“ (Gongeta, 2014, 822 i Sachdeva, 2010)

Ipak, bez obzira na brojne prednosti koje regulativno natjecanje za sobom donosi, do danas nisu usuglašeni stavovi pravnih teoretičara u pogledu opravdanosti suvremenih intervencija u nacionalne pravne standarde. Iz takvog neujednačenog stava razvile su se dvije teorije kojima se tumači regulativno natjecanje. Prva teorija, nazvana „race to the top“ ili u doslovnom i slobodnom prijevodu s engleskog jezika „utrka prema vrhu“, okuplja pravne stručnjake, koji u ovakvim zakonodavnim intervencijama vide prednosti u smislu suvremenih i inovativnih pravnih rješenja do kojih se dolazi osluškujući poduzetnički puls i s druge strane, teorija „race to the bottom“ odnosno u slobodnom prijevodu „srozavanje“ kojoj su skloni pravници stava kako se regulativnim natjecanjem srozavaju pravni standardi te da se pravni okviri ne trebaju mijenjati na svaki zahtjev poduzetnika.

U korist regulativnog natjecanja, zagovornici „race to the top“ teorije vrlo često ističu pravnu učinkovitost kojom se ona postiže prije svega kroz slobodu poduzetnika koju će zemlju izabrati za svoje poslovno djelovanje. Upravo mogućnost izbora, odnosno sloboda kojom se omogućuje registrirati trgovačko društvo u državi koja nije matična, dovodi do ostvarenja tržišne slobode i pravednog tržišnog natjecanja. Nadalje, kontinuiranim usavršavanjem pravnog okvira koji prati suvremena tržišna kretanja i stvara prednosti u odnosu na pravno okruženje, dovodi do nemogućnosti

stvaranja monopola i koncentracija na tržištu. (The Single Market Programme 2021-2027)

Kako je navedeno, zagovornici „race to the bottom“ teorije osim što kao jedan od razloga za svoje tumačenje navode srozavanje pravnih standarda, vrlo često ističu kako ovakvo postupanje i proglašavanje pravnog okvira svojevrstnim „javnim dobrom“ dovodi do mogućnosti kopiranja postojećih rješenja bez ikakvih sankcija. (Heine, 2003; Hopt, 2000) Uvažavajući i rezultate istraživanja iz kojih je jasno vidljivo kako su najpoželjnije države s niskim financijskim troškovima za pokretanje poslovne djelatnosti, zagovornici potonje teorije izražavaju sumnju u izbor najkvalitetnijeg pravnog okvira odnosno, mišljenja su kako pri izboru države sjedišta u tom slučaju kvaliteta i pravna inovativnost nemaju nikakvu ulogu.

Američka Savezna Država Delaware, vrlo često je primjer na koji se pozivaju pobornici obje teorije kako bi dokazali opravdanost svojih stavova. Naime, polovica aktivnih trgovačkih društava na burzi u New Yorku registrirano je upravo u Delaware-u.

„Race to the top“ teoretičari ističu državu Delaware kao državu bogate sudske prakse te slijedom toga države koja jamči veću pravnu sigurnost za prava vjerovnika i odredbe vlasničkih prava. (Ringe, 2013; Roe, 2003)

Pravna nesigurnost u području vlasničkih prava i prava vjerovnika osnovni su razlog izostanka stranih ulaganja čime se posredno negativno utječe i na tržište kapitala.

Regulativno natjecanje na jedinstvenom Europskom tržištu zajamčeno je temeljnim slobodama iz Ugovora o funkcioniranju Europske unije, posebno slobodom poslovnog nastana (čl. 49. – 55.). Sloboda poslovnog nastana u praksi se očituje ili u obliku a) primarnog poslovnog nastana osnivanjem novoga trgovačkog društva ili prenošenjem mjesta s kojeg se upravlja društvom u drugu državu članicu ili b) sekundarnog poslovnog nastana, koje podrazumijeva osnivanje društva kćeri, podružnice ili zastupstva u drugoj državi članici. (Petrović i Ceronja, 2018)

Europske države članice aktivno su se uključile u regulativno natjecanje reformama prava društava i to tako da su mijenjale odredbe za osnivanje društva s ograničenom odgovornošću, najčešće biranim pravnim oblikom za obavljanje gospodarske djelatnosti. Intervenciju u odredbe osnivanja i djelovanja društva s ograničenom odgovornošću Španjolska i Francuska su učinile 2003. godine, Mađarska i Poljska 2007. godine, Njemačka

2008. izmjenama svog Zakona o društvu s ograničenom odgovornošću, a Austrija i Hrvatska 2012. godine. (Gongeta, 2014; Hommelhoff, 2015; Siems, 2002)

Reforme prava društava i konkurentnost

Regulativne reforme su područje u kojemu se može napraviti veliki napredak u povećanju globalne konkurentnosti uz minimalne troškove. (Kennedy, 2015; Winter, 2004)

Zakonodavci su skloni provoditi regulativne reforme u vrijeme financijske nestabilnosti odnosno uslijed pogođenosti financijskom krizom. Tako je najveći postotak reformi u području prava društava proveden poslije posljednje svjetske financijske krize što je vidljivo i u podacima iz prethodnog poglavlja. Većina reformi prava društava na globalnoj razini, ali i razini Europske unije te njenih država članica posljednjih dvadesetak godina najčešće se odnosila na pojednostavljivanje i ubrzavanje procedure osnivanja gospodarskih subjekata te sve češće i na tragu usklađivanja održivosti i uporabe obnovljivih izvora energije (Sjåfjell, 2021; Europski zeleni plan Europske komisije).

Osim financijske krize, suvremeni društveni razvoj uvjetovan digitalnom transformacijom postavio je nove standarde i izazove u kreiranju zakonodavnih okvira država kao konkurenata na globalnom tržištu. Reforme prava društava koji su u skladu s održivim razvojem i zelenim gospodarstvom predstavljaju novi standard kojega u svojim nacionalnim zakonodavstvima formiraju države članice Europske unije.

Elementi koji su se pokazali ključnima za sprječavanje poduzetnika da se odluče na prekogranično poslovanje su spora i komplicirana administracija. (Vujčić i Gongeta, 2018)

Posljednje reforme prava društava u Europskoj uniji išle su u tom smjeru i to smanjenjem administracije i registracijom društva na daljinu, odnosno digitalizacijom elemenata prava trgovačkih društava. Isto je učinio i hrvatski zakonodavac izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima 2019. i 2022. godine.

U smislu reformi prava društava jedan od važnih elemenata koji je u brojnim zakonodavstvima doživio niz izmjena je dakle, kategorija pokretanja

poslovanja, koja obuhvaća broj procedura, vrijeme i administrativne troškove za pokretanje poslovanja te minimalni temeljni kapital potreban za osnivanje društva kapitala (dioničkog društva ili društva s ograničenom odgovornošću).

Prema posljednjim podacima Svjetske banke, dostupnima u pokazateljima konkurentnosti „Doing Business“, od svih europskih država članica najjednostavnije je započeti poslovanje u Grčkoj koja je u ovoj kategoriji rangirana na 11. mjestu. Slijede ju Estonija na 14. mjestu, Irska na 24., Latvija na 26., Finska na 31., Litva na 34., Francuska na 37., Švedska na 39., Slovenija na 41., Danska na 45., Cipar na 50., Portugal na 63., Luksemburg na 76., Malta na 86., Mađarska na 87., Rumunjska na 91., Španjolska na 97., Italija na 98., Bugarska na 113., Hrvatska na 114., Slovačka na 118., Njemačka na 125., Austrija na 127., Poljska na 128. i Češka na 134. mjestu.

Usporedimo li globalnu konkurentnost s konkurentnošću u kategoriji pokretanja poslovanja pojedinih država članica, vidljiv je nerazmjer.

Na primjer, Hrvatska je 2020. u globalnom smislu zauzela 51. mjesto u konkurentnosti dok je u potkategoriji pokretanja poslovanja i jednostavnih procedura tek na 114. mjestu. Također, premda je Danska na globalnoj razini 2020. zauzela visoko mjesto (što je uspjela i zadržati dugi niz godina), u smislu jednostavnosti pokretanja poslovanja zauzima 45. mjesto. Detaljnija analiza konkurentnosti Njemačke, kao jedne od gospodarskih sila Europske unije i kao jedne od prvih država koja je napravila veliku reformu svog Zakona o društvu s ograničenom odgovornošću već 2008. godine također pokazuje nerazmjer u smislu globalne rangiranosti i rangiranosti na ljestvici jednostavnosti pokretanja poslovanja. Dok u globalnom smislu među 190 država svijeta zauzima visoko 22. mjesto, u potkategoriji pokretanja poslovanja ipak je na znatno nižem, 125. mjestu.

Ovakva razlika mogla bi se komentirati u svjetlu digitalne revolucije i novih izazova koje pred zakonodavce donose tehnološki napredak i inovacije. Naime, kako je uvodno istaknuto zakonodavci se nalaze pred višestrukim izazovima. Pandemija COVID-19 virusom koja je u tijeku, također nije bila olakšavajući čimbenik.

Tablica 1. Države članice EU na svjetskoj ljestvici konkurentnosti

Država EU	2020	2018	2017	2015	2014	2010	2009
Austrija	27	22	19	21	30	28	26
Belgija	46	52	42	42	36	20	20
Bugarska	61	50	39	38	58	44	42
Cipar	54	53	45	64	39	40	36
Češka	41	30	27	44	75	74	66
Danska	4	3	3	4	5	6	5
Estonija	18	12	12	17	22	24	22
Finska	20	13	13	9	12	16	14
Francuska	32	31	29	31	38	31	31
Grčka	79	67	61	61	72	109	100
Hrvatska	51	51	43	65	89	103	110
Irska	24	17	18	13	15	7	7
Italija	58	46	50	56	65	78	74
Latvija	19	19	14	23	24	27	30
Litva	11	16	21	24	17	26	25
Luksemburg	72	63	59	59	60	64	53
Mađarska	52	48	41	54	54	47	41
Malta	88	84	76	94	103	-	-
Nizozemska	42	32	28	27	28	30	28
Njemačka	22	20	17	14	21	25	27
Poljska	40	27	24	32	45	72	72
Portugal	39	29	25	25	31	48	48
Rumunjska	55	45	36	48	73	55	45
Slovačka	45	39	33	37	49	42	35
Slovenija	37	37	30	51	33	53	58
Španjolska	30	28	32	33	52	62	51
Švedska	10	10	9	11	14	18	17

Izvor: Musić i Gongeta (2022) prema Doing business godišnji izvješćima Svjetske banke

Tablica jedan daje uvid u kretanje država članica Europske unije na ljestvici globalne konkurentnosti, između 190 svjetskih gospodarstava u razdoblju od 2009. – 2020. godine za koju su i posljednje dostupni podatci. Podatci iz Tablice jedan rezultat su analize dostupnih podataka i prethodnih istraživanja te su temeljeni na mjerenju konkurentnosti koje je na godišnjoj razini objavljivala Svjetska banka u publikaciji „Doing business“ pri čemu je potrebno naglasiti da je posljednja objavljena 2021. za 2020. godinu.⁸¹ Sukladno reformama koje su se donosile iz određenih područja i gospodarskim kretanjima, vidljivi su pozitivni pomaci u većini država. Između europskih država članica Danska je jedina država koja je zadržala visoko mjesto konkurentnosti. Hrvatska kao najmlađa država članica Europske unije bilježi najveći skok, koja je svojim zakonodavnim reformama sa 110 mjesta dospjela na 51. Za to je vjerojatno zaslužno praćenje europskog zakonodavnog okvira, odnosno prilagođavanje nacionalnog zakonodavnog okvira pravnoj stečevini Europske unije.

Prema podacima Doing Business, od 2005. godine ukupno je izvršeno gotovo četiri tisuće zakonodavnih reformi na svjetskoj razini, koje su se najčešće provodile s razlogom povećanja konkurentnosti. Navedene suprotnosti u provedenim reformama (posebno u području prava društava, odnosno pokretanja gospodarske djelatnosti) i mjesta na ljestvici konkurentnosti dovodi do dva smjera za zaključivanje. Prvo da su metode izračuna u tom segmentu možda bile neadekvatne i drugo da pojednostavljivanje procedure za osnivanje trgovačkog društva nije uvijek nužno pozitivna reforma prava društava.

Naime, Doing Business je na godišnjoj razini prikazivao samo novoosnovana društva s ograničenom odgovornošću kao najbrojnija registrirana, a ne sva novoosnovana trgovačka društva. Samim time, izostavljen je učinak reforme na druge pravne oblike za obavljanje gospodarske djelatnosti. Tako Pereira (2021) ističe kako pojednostavljivanje procedure nije nužno poticaj za pokretanje gospodarske djelatnosti u određenoj državi, ali da reforme prava društava mogu izravno utjecati na poduzetnika pri izboru pravnog oblika.

81 Zbog osporavanja metodologije i kategorija koje su se koristile za izradu poretka konkurentnosti (pokretanje poslovanja, izdavanje građevinskih dozvola, dobivanje kredita, rješavanje insolventnosti, uknjižbu imovine, plaćanja poreza, zaštite prava manjinskih dioničara, izvršenja ugovora i prekogranične trgovine) Svjetska banka je nakon dvadeset godina odlučila zaustaviti taj projekt koji je započela 2002. godine te je u izradi novi, radno nazvan Business Enabling Environment (BEE).

Digitalno gospodarstvo i reforme prava društava u Europskoj uniji

Digitalizacija gospodarstva posebno utječe na mala i srednja poduzeća koja su generator gospodarstva na nacionalnoj, ali i globalnoj razini. Na značaj digitalnih alata kao ključnih za nesmetano djelovanje u svim segmentima, a posebno gospodarstvu ukazala je i pandemija COVID-19 bolesti. Europska unija je učinila prve korake u osiguravanju pravne sigurnosti i unaprjeđenjem digitalnih alata u pravu društava već donošenjem Direktiva (EU) 2019/1151 o upotrebi digitalnih alata i postupaka u pravu društava (poznata kao Direktiva o digitalizaciji). Direktiva o digitalizaciji omogućila je osnivanje trgovačkih društava na daljinu kao i upis podružnica trgovačkog društva i podnošenja podataka u registar u potpunosti *online*. Ipak, digitalna revolucija traje i dalje te su potrebne nove intervencije u ovom području. Europska komisija provela je javno savjetovanje na temu digitalizacije poslovanja i predstavila rezultate i očekivanja poduzetnika. Od ukupnog broja sudionika, 25 % ih je bilo iz poslovnih udruženja, 21 % građani Europske unije, 16 % iz tijela javne vlasti, 12 % iz trgovačkih društava, 12 % javni bilježnici, 5 % iz akademske zajednice, 4 % iz nevladinih udruga i 1 % sindikati i 1 % građani izvan Europske unije.

U javnom savjetovanju najviše sudionika je bilo iz Njemačke, zatim Španjolske, Belgije, Austrije i Nizozemske. U konačnim rezultatima jasno je vidljivo kako većina želi transparentne i ujednačene podatke o trgovačkim društvima u državama članica Europske unije – 87%. Gotovo jednak postotak, 80% sudionika izjasnilo se kako je nužno da su podatci o trgovačkim društvima iz nacionalnih sudskih registara dostupni u slučaju prekograničnih sporova. Mogućnost korištenja podataka iz nacionalnih sudskih registara u slučaju širenja na prekogranično poslovanje važno je za 30% ispitanika. I konačno, 70% sudionika javne rasprave smatra iznimno važnim potpunu digitalizaciju procedure osnivanja svakog oblika trgovačkog društva, a ne samo društva s ograničenom odgovornošću. (Unaprjeđenje digitalnog prava trgovačkih društava, 2022)

Zaključna razmatranja

Digitalizacija, društveno odgovorno poslovanje i nedavne pandemijske okolnosti tek su dio izazova koje pred zakonodavce donosi suvremeno gospodarstvo. Osim u svrhu osiguravanja pravne sigurnosti i stabilnosti u slučaju negativnih kretanja financijskog tržišta, zakonodavne reforme vrlo često se provode izravno u cilju povećanja konkurentnosti u pravnom okruženju. Adekvatan okvir prava društava jedan je od ključnih elemenata osiguravanja konkurentnosti države na globalnoj razini.

Republika Hrvatska kao najmlađa država članica regulativnu je konkurentnost povećala i prije pristupanja Europskoj uniji, 2012. godine uvođenjem jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću sa sniženim temeljnim kapitalom potrebnim za osnivanje društva te posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima uvjetovanih upotrebom digitalnih alata i postupaka i omogućavanjem osnivanja društva s ograničenom odgovornošću i jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću na daljinu i uz sudjelovanje javnog bilježnika.

Kako je vidljivo iz podataka analiziranih u radu, najveći broj zakonodavnih intervencija u smislu reformi prava trgovačkih društava odnosile su se upravo na odredbe u području zahtjeva za pokretanje gospodarske djelatnosti i osnivanje trgovačkog društva, odnosno pojednostavljenu mogućnost osnivanja gospodarskog subjekta te su u konačnici imale pozitivan ishod na poredak pojedine države na globalnoj ljestvici konkurentnosti. Države koje su tradicionalno pri samom vrhu ljestvice globalne konkurentnosti svoj su zakonodavni okvir prava trgovačkih društava reformirale upravo u tim segmentima.

Navedeno nas dovodi do zaključka kako provedene reforme u smislu regulativnog natjecanja idu u korist teoriji „race to the top“ regulativnog natjecanja.

Ipak, za potpuni učinak reformi ne smije se djelovati parcijalno, odnosno potrebno je reformama obuhvatiti sve oblike trgovačkih društava, a ne samo najčešće birano društvo s ograničenom odgovornošću te dodatno regulirati pravila o objavljivanju podataka i povezivanju središnjih registara, trgovačkih registara te registara trgovačkih društava država članica.

Usavršavanje postojećeg prava trgovačkih društava u skladu sa zahtjevima digitalne revolucije i digitalne tranzicije gospodarstva ostavlja prostor za

buduća istraživanja i analizu utjecaja potpune digitalizacije prava društava na konkurentnost pojedine države.

Literatura

- Barbić, J. (2008). *Pravo društava, Knjiga prva, Opći dio*. Zagreb: Organizator.
- Direktiva (EU) 2019/1151 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o izmjeni Direktive (EU) 2017/1132 u pogledu upotrebe digitalnih alata i postupaka u pravu društava PE/25/2019/REV/1. SL L 186, 11.7.2019., 80–104.
- Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka. Washington, DC: (2018) Svjetska banka. Licenca: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO. URL: <https://subnational.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Special-Reports/DB18-EU2-Report-Croatian.pdf> [pristup: 10.04.2022.]
- Europski zeleni plan Europske komisije COM(2019) 640 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=ET> [pristup: 10.04.2022.]
- Gongeta, S. (2016). Regulatory framework as the primary reason for (no) internationalization of SMEs. *International Entrepreneurship Review*, 2 (2). 247-256.
- Gongeta, S. (2014). Promjene regulatornog okvira njemačkog društva s ograničenom odgovornošću kao posljedica regulatorne konkurencije u području prava društava među državama članicama Europske unije. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 35 (2), 819 – 849.
- Gorriz, C. (2019). EU Company Law: Past, Present and ... Future?. *Global Jurist*, 19 (1). URL: <https://doi.org/10.1515/gj-2017-0029> [pristup: 18.07.2022.]
- Hommelhoff, P. (2015). Die SUP-Ferngründung. *Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht/ZGR*, 69–88.
- Hopt, A. (2000). *Modern Company Law Problems – A European Perspective*. Hamburg: Max Planck Institute for Foreign Private and Private International Law.
- Micheler, E. (2000) The Impact of the Centros Case on Europe's Company Laws. *Company Lawyer*, 21 (6), 179–182.
- Musić, A. i Gongeta, S. (2022). Suvremene reforme prava društava u državama članicama EU, U: S. Gongeta, M. Nedović i S. Stojanović (ur.), *Zbornik radova VII. Međunarodne znanstveno-stručne studentske konferencije SKEI 2022 – Visoko obrazovanje u vrijeme pandemije* (str. 239-248). Vukovar: Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru.
- Pereira, A. (2021). Company Law Reform in a Post-'Doing Business' World, *Oxford Business Law Blog*. URL: <https://www.law.ox.ac.uk/business-law-blog/>

- blog/2021/10/company-law-reform-post-doing-business-world [pristup: 16.09.2022.]
- Petrović, S. i Ceronja, P. (2018). *Osnove prava društava*. Zagreb: Školska knjiga.
- Ringe, W.-G. (2013). Corporate Mobility in the European Union – A Flash in the Pan. *European Company and Financial Law Review*, 10, 230–267.
- Ringe, W. G. (2007). The European Company Statute in the Context of Freedom of Establishment. *Journal of Corporate Law Studies*, 7, 185–212.
- Roe, M. J. (2003). Delaware's Competition. *Harvard Law Review*, 117, 588–646.
- Siems, M. M. (2002). Convergence, Competition, Centros and Conflicts of Law: European Company Law in the twenty-first Century. *European Law Review*, 27 (1), 47–59.
- Sjåfjell, B. (2021). Reforming EU Company Law to Secure the Future of European Business. *European Company and Financial Law Review*, 18 (2) 190-217. URL: <https://doi.org/10.1515/ecfr-2021-0009> [pristup: 16.09.2022.]
- The Single Market Programme (2021 – 2027). URL: https://eisma.ec.europa.eu/programmes/single-market-programme_en [pristup: 10.05.2022.]
- Tsagas, G. (2020). A Proposal for Reform of EU Member States' Corporate Governance Codes in Support of Sustainability. *Sustainability*, 12 (10), URL: <https://doi.org/10.3390/su1210432> [pristup: 12.06.2022.]
- Unaprjedenje digitalnog prava trgovačkih društava: (2022). URL: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13055-Upgrading-digital-company-law/public-consultation_hr [pristup: 17.08.2022.]
- Vujčić, B. i Gongeta, S. (2018). Removing regulatory burdens and boosting competitiveness. U: V. Kandžija i A. Kumar (ur.), *Economic Integrations, Theory, Cooperation and Perspectives*, (str. 295-305.) Mostar, Zagreb: Libertas Međunarodno sveučilište; Association for European Community Studies in BiH.
- Winter, J. (2004). EU Company law on the move. *Legal Issues Econ. Integr.* 31, 97-114.
- World Bank. (2021). Doing Business 2020. Washington, DC: World Bank. DOI:10.1596/978-1-4648-1440-2. URL:<https://documents1.worldbank.org/curated/en/688761571934946384/pdf/Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies.pdf> [pristup: 10.04.2022.]
- Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/3, 110/15, 40/19, 34/22

COMPANY LAW REFORMS – „RACE TO THE TOP“ OR „RACE TO THE BOTTOM“ IN REGULATORY COMPETITION

Abstract

Adequate and modern legislative framework that facilitates the conditions for the establishment of business entities and ensures the freedom of establishment is a key element for increasing competitiveness between countries. Over the past decade, a number of countries have reformed their national company laws, moving up on the global competitiveness ladder. The digital revolution has further affected these legislative reform processes. The process of establishing business entities has been significantly simplified by reducing administrative requirements and through their online application. The paper analyzes the concept and theories of regulatory competition and its impact on the competitiveness of states with regard to recent changes in the legislative framework in the field of company law. The analysis of the movement of countries on the world competitiveness scale, and after the reforms, answers the question to what extent and how reforms of company law affect the competitiveness of the state, or whether this type of regulatory competition is race to the top or race to the bottom globally.

Keywords: digitalization; competitiveness; company law reforms; regulatory competition